

Bánki Zsolt István

Digitális múzeum

Egységes múzeumi elektronikus szolgáltatási környezet kialakítása a Petőfi Irodalmi Múzeumban

Az információtechnológiai eszközpark folyamatos fejlődése új feladatok elé állítja a kulturális örökség megőrzésével és közvetítésével foglalkozó intézményeket. Ezek a változások egyaránt kihívásokat jelentenek a közgyűjteményi szféra különböző intézménytípusai számára. A tanulmány egy múzeumi példán keresztül azt kívánja szemléltetni, hogy a múzeumok mint információközvetítéssel foglalkozó intézmények, milyen releváns utat választhatnak elektronikus szolgáltatásaik koherens rendszerré szervezésére.

Digitális tartalmak publikálása a könyvtárakban és a múzeumokban

A „*digital library*” fogalma a könyvtári világban mára általánosan ismert, jelentősége elfogadott. A nyomtatott formátumban létező tartalmak elektronikus úton való hozzáférhetővé tétele immár kiemelt európai uniós projektként kap prioritást az *European Digital Library* tervezésének és megvalósításának folyamatában. Ezen a területen már olyan létező szolgáltatásoknak, projekteknek is hasznélvezői lehetünk, mint például a *TEL (The European Library)*, az európai nemzeti könyvtárak virtuális katalógusa, a *MICHAEL (Multilingual Inventory of Cultural Heritage in Europe)*, vagy a *MINERVA*.

A digitális tartalmak publikálásának folyamatában első lépésként az elektronikus katalógusok közvételéte, és a metaadatok közös kereshetősége, elérhetősége valósult meg; a nagy tömegű digitalizáció térnyerésével lehetővé válik a dokumentumok teljes körű tartalmi szolgáltatása. Ezt a fejlődést a könyvtári munkafolyamatok magas színvonalú szabványosítása alapozta meg, és tette lehetővé, a dokumentum-feltárástól kezdve az adatcsere-formátumokon át a könyvtárakban használt informatikai rendszerek nemzetközi szabványokon alapuló kommunikációs képességéig.

A digitális tartalomszolgáltatás másik oldala a technológiai feltételrendszer: a *know-how*, amely előállítja a digitális objektumokat, és megteremti az informatikai közvetítő környezetet. Kiemelt példaként említem a digitalizáció rohamos fejlődését mind a hardvereszközök, mind a kép- és

hangmanipulációra alkalmas szoftverek, valamint a szövegfelismerés terén. Ez utóbbival a jelen tanulmány nem kíván foglalkozni.

Fel kell tennünk a kérdést, hogy mi a helyzet a közgyűjteményi szféra másik nagy szegmense, a múzeumok területén, és szomorúan kell megállapítanunk, hogy a feldolgozásban, a szabványosításban, a digitalizációban, illetve az elektronikus szolgáltatásokban egyaránt jelentős lemaradás mutatkozik. Ma még nem tekinthetjük általánosnak, hogy a múzeumi gyűjtemények nyilvántartása, feltárása számítógépes adatbázisban történik, a gyűjteményi katalógusok publikus része kutatható az interneten, illetve a múzeumi dokumentumok digitális formában tekinthetők meg.

Hiányoznak az átfogó európai, vagy világméretű múzeumi informatikai projektek, szabványok, virtuális katalógusok. A többnyire nemzeti szabványosítási törekvések közül érdemes kiemelni az Egyesült Királyság *Museums, Libraries and Archives Council (MLA)* nevű társaságának tevékenységét, amely honlapján elérhetővé teszi a vonatkozó múzeumi szabványokat. A helyzetre jellemző azonban, hogy a nagy nemzetközi elismertségnek örvendő *International Council of Museums (ICOM)* honlapján fel vannak tüntetve a szakági szabványok is, de a tartalmak jelentős mértékben hiányoznak az ugrópontok mögöl. Ugyanakkor, az említett oldalakon publikált források döntő többsége nem informatikai jellegű szabályozást közöl, hanem a múzeumi akkreditációra és a dokumentumok, objektumok feltárására vonatkozik. Kivételt jelent a *Library of Congress* oldalán ismertetett *Consortium for the Computer Interchange of Museum Information*

(CIMI) kezdeményezés, amely a Z39.50 protokoll kiterjesztése a digitális múzeumi információkra. Sajnos a CIMI-re vonatkozó információk nem naprakészek, nehéz felmérni, hogy az egykori kutatási projekt eredményei mennyire terjedtek el, mennyire alkalmazták őket a gyakorlatban. A megvalósulással kapcsolatban erős kételyeket támaszt, hogy a *www.cimi.org* tartósan elérhető-e.

Mi lehet az oka ennek az ellentmondásos helyzetnek? Mi a magyarázata a két nagy közgyűjteménytípus ennyire különböző feltárási és informatikai állapotának? A válasz keresésekor bizonyára vissza kell nyúlni ahhoz a szemléletbeli különbséghez, amely az eltérő gondolkodásmód gyökere lehet. A közkönyvtár fogalmának és filozófiájának lényege a nyilvános, szolgáltató jelleg, amely a könyvtárakat mindig aktív, kezdeményező lépéskényszerbe hozta az információközvetítés terén. Ezzel szemben a múzeumok a kulturális javak megőrzésére, védelmére, a tudományos szféra kiszolgálására, és passzív tablószerű kiállításokon keresztül kommunikációra rendezkedtek be. Rendkívül lényeges különbség a két intézménytípus között, hogy míg a könyvtári gyűjtemények döntően sokszorosított, könnyen reprodukálható dokumentumokat gyűjtenek és szolgáltatnak, addig a múzeumi objektumok egyediek, nem többszörözhetők, nem kereskedelmi forgalom céljára készültek, ennél fogva különleges fizikai és szellemi védettséget kívánnak meg. Bizonyos esetekben a nyilvánosságra hozatalt befolyásoló tényezőnek tekinthető az a hozzáadott szellemi érték is, amely az adott objektum feltáráshoz kapcsolódó kutatói tevékenységből származó tulajdonjog. Mindezek alapján érthetővé válik, hogy miért érkezett meg lassabban az információs társadalom kihívása a múzeumok falai közé, miért ütköztek az új lehetőségek és elvárások nagyobb ellenállásba. Nyilvánvaló, hogy a szemléletváltás szükségessége, a megváltozott környezet pozitív inspirációi megszólították a múzeumokat, és a sajátos szakmai helyzetnek megfelelő válaszok megfogalmazására készítettek.

Az eddigiekben összehasonlított könyvtárak és múzeumok mellé kívánczogna a harmadik közgyűjteménytípus helyzetének bemutatása is. Örömteli lenne hivatott szerző írását olvasni a levéltárak informatikai állapotáról és fejlesztéséről.

A következőkben a *Petőfi Irodalmi Múzeumban (PIM)* megvalósult és folyamatban lévő fejlesztéseken keresztül kívánom bemutatni az ismertetett problémákra adható válaszok egyikét.

Célok

A PIM informatikai fejlesztéseinek kezdetei az 1990-es évek közepéig nyúlnak vissza. A hardverkörnyezet beszerzése, a hálózat kiépítésének kezdeti lépései és az első adatbázisok fejlesztése jellemzően nem informatikus szakemberek vezetésével, hanem nyitott és ambiciózus autodidakta muzeológusok közreműködésével és irányításával jöttek létre. Az akkor kialakult informatikai infrastruktúra és koncepció közel egy évtizeden keresztül változatlan maradt, és csak mennyiségi gyarapodáson esett keresztül a PC-k, a hálózati végpontok és az adatbázisrekordok számát tekintve.

A 2005-ben kinevezett új múzeumi menedzsment alapvető szemléletbeli változásokat határozott el az informatikában. Önálló, humán informatikus vezetésével működő informatikai csoport létrehozásáról döntött, és elkötelezte magát az egységes informatikai rendszer kiépítésére. E rendszer komponenseiként a következő elemeket határoztuk meg:

- *Integrált rendszer bevezetése*; az elszigetelten épülő kis adatbázisok konvertálása a leendő rendszerbe. A feldolgozó munkát ebben a rendszerben kell végezni, szabványos technikai és feldolgozó környezetben, a szükséges inputok és outputok alkalmazásával, a hazai és nemzetközi szabványokkal kompatibilis feldolgozó szabályzatok kidolgozásával.
- *A PIM webes megjelenése* mind tartalmában, mind funkcionalitásában és technikai megvalósításában megújulásra szorult. Olyan egységes szolgáltatási környezetet kellett kialakítani, amely a portáltechnológiára alapozva egyesíti és publikálja a PIM tartalmait a távoli, a helyi és a belső felhasználók számára, megoldva a jogosultság szerinti hozzáférést is.
- Előrelépés a *digitális kultúra* jelentős elterjesztésében. Megfelelő körültekintéssel, odafigyelve az állományvédelmi szempontokra, szükség van a teljes állomány digitalizálására, beleértve a kéziratokat, hangzó anyagokat, mozgóképeket, képzőművészeti alkotásokat és a relikviákat.
- Szükséges, hogy olyan *terminálok álljanak a kutatók rendelkezésére*, amelyeken keresztül

teljes körűen elérhetik a PIM elektronikus szolgáltatásait, távoli dedikált adatbázisokat, illetve irodai szoftvereket használhassanak kutatói munkájukhoz.

- A fizikailag megépített *kiállítások informatikai támogatása* is jelentős feladat, valamint virtuális kiállítások alkotásával kívánjuk kihasználni az új infokommunikációs csatorna adta lehetőséget.

Feltételrendszer

Az informatikai rendszer állapota

Megítélésem szerint az új informatikai rendszer kiépítésének kezdetén a múzeum felszereltsége hazai viszonylatban nem minősült rossznak, de a kitűzött célok eléréséhez mégis elavultnak volt tekinthető. Az internetkapcsolat 4Mbit ADSL, feltöltése 512 kb/sec. A régi *www.pim.hu* hagyományos php¹ alapú weblapként működött, és csak nagyon kevés weboldalt szolgáltatott. A múzeumban 16 publikált, egymástól elszigetelten épített Access adatbázis működött. Ezekben az adatbázisokban épültek a gyűjteményi katalógusok és az irodalomtudományi alap kutatások háttérbázisának számító adattárak, repertóriumok, elektronikus bibliográfiák. Az adatbázisok adatait php tette kereshetővé a weben. Szerverparkunk: a web- és a fájlserver 2005-ben 5 évesek, elavultak, a *PimMédia* szolgáltatásunk szervere 3 évnél idősebb. Az asztali gépek 80%-a 3–5 éves, a monitorok legalább 60%-a elavult. A digitalizációra jellemzően azt mondhatjuk, hogy döntően eseti módon valósult meg, és csak a kéziratárban zajlott tervszerű archiválási célú digitalizációs tevékenység.

Fejlesztések

Az új rendszer kiépítését a prioritásokat meghatározó tervezési fázis előzte meg. Szoftveres, illetve szolgáltatási területen két kiemelt projektet határoztunk meg: az új portált, és az integrált rendszer bevezetését. Ezeknek a fejlesztéseknek a hardverkörnyezetet illetően az alábbi feltételei voltak:

- új web-, illetve adatbázisszervert szereztünk be;
- vékonykliens² rendszert alakítottunk ki *Linux* operációs rendszerkörnyezetben az integrált rendszer munkaállomásai számára; megteremtettük a szükséges szerverhátteret, és így első lépésként kb. húsz régi, elavult gépet lehet

használatban tartani úgy, hogy jelentősen emelkedik a munkavégzés színvonala; mivel nagy mennyiségű adat átvitelére alkalmas sáv szélességet kellett megteremteni, optikai kábelt vezetünk be az *ELTE*-vel együttműködésben, és így ma 100 MBit/sec áll rendelkezésünkre.

A kiemelték mellett a többi területen is történt előrelépés:

- A múzeum könyvtárának olvasótermét az összes gyűjtemény kutatóhelyévé fejlesztjük. Ennek keretében három kutatói munkaállomást létesítettünk, amelyeken elérhetőek lesznek: a PIM integrált rendszere, azok a távoli online, illetve helyi offline adatbázisok, amelyeket szolgáltatunk, a Médiatár hangzó és mozgóképanyagai, valamint internetkapcsolatot és irodai szoftvereket bocsátunk rendelkezésre. A munkaállomások egyikét a feltételeknek megfelelően, speciálisan NAVA, illetve OSZK pontként üzemeltetjük. Az olvasóteremben a saját lappal érkező kutatók *wifin* keresztül érhetik el szolgáltatásainkat.
- Lehetőségünk nyílt a *kiállítások informatikai ellátására vonatkozó akadálymentesítési projektben* is részt venni. Ennek keretében AudioGuide, eGuide (<http://www.lapoda.hu/eguide/index.html>) rendszereket szereztünk be, és nyújtottunk halláskárosult látogatóink rendelkezésére, amelyek használatával a kiállítások hangzó tárlatvezetéseit hallókészülékeikhez hangolva élvezhetik. E fejlesztési terület részeként új *grafikai munkaállomások* beszerzésére is sort kerítettünk.

Az informatikai rendszer kiemelt projektjei

Portál

A PIM új portálja 2006 szeptemberében, fél éves fejlesztőmunka eredményeképpen indult el. Az információs interfész feladata, hogy a heterogén használati lehetőségeket egyetlen, differenciált, biztonságos rendszerbe szervezve segítse a látogatók eligazodását a különböző felhasználási céloknak megfelelően. A rendszerbe szervezés

¹ A PHP elterjedt nyílt forráskódú szerveroldali programozási nyelv.

² A vékonykliens-technológia lényege, hogy a szerverre koncentrálódik minden feladat elvégzése, a felhasználói oldalról indított műveletek is a szerveren futnak.

előnyei a felhasználó számára: a releváns információk könnyebb megtalálása, a rendszerbe integrált eszközök közvetlen használata.

A portál egységes infokommunikációs környezetet teremtett, így a PIM saját tartalmait, illetve a preferált távoli adatforrásokat korszerű eszközzel, rugalmas környezetben tudjuk szolgáltatni a széles felhasználói körnek, a tudományos szféra szereplőinek és az intézmény munkatársainak.

A *www.pim.hu* a múzeumhoz kötődő társportálok találkozási pontja. Azonos szerkesztőségi rendszerben építjük és szolgáltatjuk a magyar irodalom hangzó, többnyelvű gyűjteményét a *www.pimmedia.hu*-t, a múzeum gyerekeknek és pedagógusoknak szóló honlapját a *PIMKÓ*-t, és a *Digitális Irodalmi Akadémia* portálját.

A portál megvalósítja a Petőfi Irodalmi Múzeum internetes megjelenését, tartalmainak publikálását a weben, és széles körű kapcsolódási pontokat létesít a vonatkozó webhelyekkel és adatbázisokkal. Rugalmas kommunikációs eszközöket nyújt, így a felhasználók virtuálisan részeseivé válnak a PIM által közvetített irodalmi tudás-kincsnek.

A projekt eredményei

Az új *www.pim.hu* a *Magyar Tartalomipari Szövetség „eFestival 2006”*-os versenyének díjnyertese lett a „Magyar kulturális örökség digitális megőrzése” kategóriában. A szakértői elismerés mellett fontos eredménynek könyvelhetjük el, hogy a portál statisztikai adatai szerint az új, korszerű szolgáltatás tartósan több száz százalékos látogatottsági növekedést jelent. Ezt a tényt bizonyító erejűnek tekintjük az informatikai eszközök kultúrák közvetítésben betöltött szerepének megítélésében.

Virtuális kiállítás

A portál olyan eszközzel rendelkezik, amelyek felhasználásával egyszerűen hozhatók létre virtuális kiállítások, valamint a múzeum digitális képi, hang- és mozgókép-objektumai közvetlenül szolgáltatathatók. Kétféle típusú virtuális kiállítás hozható létre:

- csak a portálon megvalósuló, a múzeumban fizikai valóságában soha nem létező kiállítás;
- a múzeumban megépített, látogatható kiállítások virtuális változatai; e produktumoknak a kiállítások idején ajánló, bezárásuk után archivá-

ló szerepe is van az önálló ismeretközvetítésen túl. A koncepció jelenleg legreprezentatívabb megvalósulása a *Gond és hitvallás* című, az 1956-os forradalomnak és szabadságharcnak emléket állító kiállítás virtuális adaptációja.

Integrált rendszer

Napjaink eszközeit és elvárásait tekintve abszurd helyzetnek tekinthető, hogy egy intézmény, sokszor azonos típusú adatokból (bibliográfiai rekordok, ill. besorolási rekordok), egymástól függetlenül, közösen nem kereshető, az egységesítés minimumát nélkülöző adatbázisok sokféleségét építse. Nyilvánvaló volt tehát, hogy az egyébként alapfeladatként kötelezően meghatározott és szakmailag magas színvonalú forrásokat egyetlen rendszerbe kell szerveznünk, és a munkafolyamatok ésszerűsítése, korszerűsítése tekintetében is magasabb szintre kell lépni az integrált rendszer modularitásában (gyarapítás, kölcsönzés, OPAC stb.) megjelenő területek gépesítésével.

A leendő rendszerrel kapcsolatosan a következő célokat fogalmaztuk meg:

- épüljön általánosan elfogadott szoftveralapokra;
- rendelkezzen szabványos inputtal, outputtal, adatcsere-formátummal;
- tegyen lehetővé távoli lekérdezhetőséget, mind célpontként, mind kiindulópontként;
- álljon mögötte biztos disztribúció, folyamatos fejlesztés;
- legyen alkalmazható múzeumi környezetre;
- legyen moduláris felépítésű;
- nyújtson költséghatékony megoldást.

Szabványosítási környezet

A rendszer kiválasztásakor kitüntetett súllyal esett latba a magyar és nemzetközi szabványok alkalmazásának szempontja. Írásom elején már kitértem a múzeumi szakmában tapasztalható szabványosítási hiányosságokra. Ezen a helyzeten a PIM saját működésében változtat, és következetesen alkalmazni kívánja azokat a megoldásokat, amelyek lehetővé teszik, hogy bekapcsolódjunk a hazai és nemzetközi informatikai vérkeringésbe. Megítélésünk szerint a nem szabványokat alkalmazó megoldások „informatikai zárványokká” válnak, és hosszú távon életképtelenek. Sajnálatos módon ez a szemlélet még a nagy támogatottságot élvező fejlesztéseknél sem kap kellő hangsúlyt a mai magyar múzeumi informatikában.

A szabványosítás körei:

- informatikai szabványok (xml, sql stb.);
- könyvtári, múzeumi szabványok, szabályzatok (vonatkozó MSZ-ISO szabványok, KSZ szabályzatok, ill. 20/2002. NKÖM rendelet);
- adatcsere-formátumok (MARC Bibliographic, Authority, Classification);
- kommunikációs szabványok (OAI-PMH, Z39.50, Computer Interchange of Museum Information =CIMI).

A szabványosítási körök közül a másodikra tekintve világosan kell látni, hogy míg a könyvtári világban rengeteg jól kidolgozott szabvány, illetve szabályzat létezik, amelyek felölelik a könyvtári formai és tartalmi feltáró tevékenység egészét, addig múzeumi viszonylatban a könyvtári szabványok szofisztikáltságával köszönő viszonyban sem lévő 20/2002. NKÖM rendelet az egyetlen vonatkozó dokumentum. Ez a rendelet a muzeális intézmények nyilvántartási szabályzatára vonatkozik, és magában foglalja a múzeumi informatikai rendszerekkel szembeni elvárásokat is. Szemléletében azonban hagyományos papíralapú nyilvántartásban, feldolgozásban gondolkodó felfogást tükröz, és nem részesíti előnyben, nem

szorgalmazza az informatikai eszközökkel végzett munkát. Megállapításom igazolására idézem a rendelet sorait, amelyek a számítógépes feldolgozást csupán mintegy megengedően említi. „A muzeális intézményben őrzött kulturális javak nyilvántartása számítógépes adatrögzítéssel és adattárolással, valamint a számítógépes adatbázisból előállított, kinyomtatott, ... alapleltárak, valamint ... alkalmanként kinyomtatható leírókartonok segítségével is történhet.” Mindezekkel együtt ez a rendelet írja elő azokat a feltételeket, amelyeknek egy múzeumi rendszernek az akkreditációhoz meg kell felelnie.

A szoftver kiválasztásakor fogalmazódott meg az a cél, hogy a leendő rendszer egyszerre feleljen meg a rendelet előírásainak, és alkalmazza azokat már létező szabványos környezetben. Ezt a célt a konverziós folyamat során megvalósítottuk. A 20/2002. NKÖM rendelet által előírt adatelemeket megfeleltettük a PIM adatbázisaiban előforduló mezőknek, illetve szabványos MARC hívójeleknek. Így létrejött egyfajta szabványosítási 20/2002. NKÖM–PIM–MARC konkordancia, amely mintául szolgálhat a további múzeumi szabványosítási folyamat számára (1. táblázat).

1. táblázat

NKÖM–PIM–HUNMARC megfeleltetés

NKÖM megnevezés	PIM megnevezés	HUNMARC megnevezés	HUNMARC hívójel
Intézmény neve	Múzeum Tartalma: Petőfi Irodalmi Múzeum	Lelőhely	850 ## \$a és 852 ## \$a
Szervezeti egység / gyűjtemény	Osztály / gyűjtemény. Tartalma: Relikvia esetén: Művészeti és Relikviatár / Relikvia gyűjtemény Fotó esetén: Művészeti és Relikviatár / Fotógyűjtemény Műtárgy esetén: Művészeti és Relikviatár / Képzőművészeti gyűjtemény	Elhelyezés – kisebb egység vagy gyűjtemény	852 ## \$b
Készítő / Alkotó	Művész neve Reprodukció készítője	Személynév – főtétel	100 10
Műtárgy címe	Műtárgy címe (Tárgynév)	Cím és szerzőségi közlés	245 00
Keletkezés / Készítés helye	Keletkezési hely	Megjelenés – megjelenés helye	260 ## \$a
Kor / keletkezés, készítés ideje / Felvétel ideje	Keletkezési idő (szótár)	Megjelenés – megjelenés éve	260 ## \$c
Lelőhely / Gyűjtőhely			260## \$a
Méret, terjedelem Több mező! Magasság Szélesség Hosszúság Átmérő	Méret	Terjedelem/Fizikai jellemzők – méret	300##\$c Szét kell bontani négy 900-asra, és konverzió (export) esetén a 300 ## \$c-be konvertáltatni a megfelelő prefixummal.

Könyvtári integrált rendszer múzeumi alkalmazása

Többhónapos tesztidőszak után a kiválasztott integrált rendszer a *HunTéka* lett. A döntést a következőkben felsorolt érvek mellett a múzeum gyűjteményének az a különlegessége is indokolja, hogy az irodalmi muzeológia gyűjtőköre jelentős mértékben könyvtári típusú dokumentumokból áll.

A HunTéka általános jellemzői:

- technológia: Linux szerver, Java kliens;
- informatikai szabványok: SQL, XML;
- adatcsere, kommunikációs szabványok: HUN-MARC, Z39.50;
- OAI-PMH;
- költségkímélő megoldások: PostgreSQL adatbázis-kezelő, Linux;
- osztott katalogizálásra alkalmas;
- modulok: OPAC, katalogizálás, kölcsönzés, folyóirat-kezelés, gyarapítás, elektronikus könyvtár;
- múzeumi modul.

Döntő szempontnak tekintettük, hogy a HunTéka alkalmas-e a múzeum jelenlegi adatbázisainak adatvesztés nélküli konverziójára, a széttagság megszüntetésére, a 20/2002. NKÖM rendeletben foglaltak megvalósítására, felhasználóbarát grafikus munkakörnyezet kialakítására, valamint a múzeum digitális tartalmainak automatizált kezelésére, s arra, hogy megfeleljen az akkreditált múzeumi rendszer követelményeinek.

Nyilvánvaló, hogy a HunTéka még jelentős fejlesztés előtt áll ahhoz, hogy múzeumi környezetben is megállja a helyét. Az *MTA SZTAKI* mint a rendszer fejlesztője vállalta, hogy – a PIM és az érvényes NKÖM (OKM) rendelet előírásainak megfelelően – a HunTéka rendszerben:

- létrehozza az ún. múzeumi modult;
- testre szabja a rendszert: múzeumi katalogizálási, valamint a PIM jelenlegi adatbázisaihoz tartozó speciális űrlapokat alakít ki;
- a digitális objektumokat, anyagokat központi szerveren kezeli;
- a digitális objektumokhoz jogosultsági szintek beállítását teszi lehetővé;
- a digitális objektumokat vizuálisan megjeleníti a kliensfelületen és az OPAC-ban;
- megoldja a gyűjteményenkénti felhasználói jogok kezelését;
- gyűjteményenkénti önálló keresési lehetőséget tesz lehetővé;

- kereshetővé teszi a besorolási rekordokat, és a találati halmazt megjeleníti a kliensfelületen és az OPAC-ban;
- lehetővé teszi a gyűjteményenkénti adatmező-konfigurációt az OPAC-ban;
- elkészíti az NKÖM-rendelet előírásainak megfelelő nyomtatott outputokat (riportok), és integrálja a HunTéka rendszerbe.

A PIM-nek mindezekkel akkreditációra alkalmas rendszere lesz, a hazai múzeumok között elsőként alkalmazva olyan megoldást, amely együtt kezeli a könyvtári és a múzeumi dokumentumokat és objektumokat, valamint a rendszer modularitásának köszönhetően teljes körűen gépesíti a munkafolyamatokat, beleértve a mozgatósi (kiállítási) dokumentációt és a webes publikációt is.

Külön jelentőséget ad a létrejött rendszernek, hogy az egyes adattári jellegű adatbázisok egyesítése révén Magyarország legnagyobb besorolási állománya jött létre, mintegy 500 000 név típusú authority rekorddal.

A rendszer fontos jellemzője, hogy az OAI-PMH alkalmazásával a PIM HunTéka adatbázisa aratható, vagyis az adatok elérhetők lehetnek olyan közös keresők számára, mint a Nemzeti Digitális Adattár. Törekvéseink között szerepel, hogy a HunTéka fejlesztőit olyan megoldás irányába inspiráljuk, amely a metaadatokat a mély webből a surface-web szintjére emeli, és indexelhetővé teszi a nagy keresők számára.

Komponensek összekapcsolása

Ahhoz, hogy egységes rendszerről beszéljünk, és a gyakorlatban megvalósítsuk a digitális múzeum fogalmát, az egyes komponensek közötti integrációt is létre kell hozni. Ez a kapcsolódási pont a portál funkcionális keretei között jön létre. A portál alapvető információs fókusz szerepét, amelyen keresztül kapcsolatot létesít a felhasználói igények és a múzeum élete között, kiegészítjük az OPAC funkciójának beépítésével, így hozzáadott értéként egy környezetben található meg a kiállításokról, rendezvényekről, kiadványokról közreadott információk az adatbázisokban feldolgozott források metaadataival, digitális objektumokkal és távoli adatbázis-tartalmakkal. Ez a funkcionális sokféleség egységes környezetet teremt a kutatói igénnyel fellépő felhasználók és a múzeum hagyományos szolgáltatásait keresők között.

A portálnak saját keresőmotorja van, amely egyaránt nyújt keresési lehetőséget a portál saját tartalmaiban, a HunTékában, és távoli forrásokban, és a találati halmazt saját környezetében, de a találati források szerinti csoportosításban közli. Így a felhasználó egy pontból tudja áttekinteni az eredményhalmazt, és tetszés szerint tud továbblépni a kívánt irányba.

A digitális múzeum építésének jövője

Az eddigi folyamatok és eredmények már megmutatták a múzeum dolgozóinak és a felhasználóknak is, hogy szükséges és érdemes az információs technológia eszközeivel a kommunikáció új útját választani. A digitális múzeum „épülete” természetesen még nincs kész, de komponensei már működnek, és újabb elemekkel gazdagodnak. 2007 őszén indul az integrált rendszer, a portálba épített OPAC, és a mainál összetettebb élményt nyújtó virtuális kiállítás-készítő szoftver. Mire a ma tervbe vett elemek elkészülnek, bizonyosan új lehetőségek születnek, új megoldások és szolgáltatások kialakításán fogjuk törni a fejünket.

Irodalom

BÁNKI Zsolt István: Szabványos technológiai megoldások múzeumi környezetben – a Petőfi Irodalmi

Múzeum új informatikai rendszere. <http://vod.niif.hu/index.php?lg=hu&mn=archive&eid=61&sm=listevent&secid=94>

BÁNKI Zsolt István–LENGYEL Mónika–TÓTH Kornél: „Ablak” a múzeumokra: a Petőfi Irodalmi Múzeum speciális adattárai a HunTékában. <http://vod.niif.hu/index.php?lg=hu&mn=archive&eid=61&sm=listevent&secid=94>

Consortium for the Computer Interchange of Museum Information.

<http://www.loc.gov/z3950/agency/profiles/cimi2.html>

International Council of Museums. <http://icom.museum/>
MUNKÁCSY Gyula–RAJCZY Miklós–REZI KATÓ Gábor–T. BÍRÓ Katalin: Ajánlás a múzeumi számítógépes rendszerek működtetésének ügyrendjéhez. = Múzeumi Közlemények, 2006. 1. sz. p. 50–65.

Museums, Libraries and Archives Council – MLA. www.mla.gov.uk

A nemzeti kulturális örökség miniszterének 20/2002. (X. 4.) NKÖM rendelete a muzeális intézmények nyilvántartási szabályzatáról. <http://infosz.nhmu.hu/20-2002nkomrendelet.html>

Beérkezett: 2007. VII. 29-én.

Bánki Zsolt István

a Petőfi Irodalmi Múzeum
Könyvtár és Médiatár
főosztályvezetője.
E-mail: banki@pim.hu

Versenyképes ország – versenyképes könyvtárakkal

A Magyar Könyvtárosok Egyesülete (MKE) – a Nemzeti Kulturális Alapprogram támogatásával – az egész országot és az egész könyvtáros szakmát átfogó projekt megvalósítását határozta el. A projekt címe: Versenyképes ország – versenyképes könyvtárakkal. Célja elősegíteni a könyvtáros kompetenciák fejlesztését, alkalmassá tenni a könyvtárosok személyiségét arra, hogy megfeleljenek a legkorszerűbb szolgáltatási (különösen információs-gazdálkodási) kihívásoknak, ezzel hozzájárulni a könyvtáros szakma európai színvonalú hazai műveléséhez.

A projekt megvalósítását az MKE elnöksége egy rendezvénysorozat keretében képzelte el, 2007–2008 folyamán.

- A programot nyitókonferenciával indítjuk, melyet szeptember első felében, az OSZK konferenciatermében tartunk meg. Itt a főbb témák, keretek felvázolására kerül sor, a szervezetek – a beleértve a határon túliakat is – képviselőinek, és más meghívott vendégeknek a részvételével.
- A könyvtárosok, a szakma szélesebb rétegeinek megszólítása és bevonása fórumosorozat, úgynevezett „roadshow”-k keretében történik, ahogy tettük ezt már a pályakép és az etikai kódex esetében is. Hat helyszínt jelöltünk meg erre az országban: Kaposvárt, Győrt a Dunántúlon, Miskolcot az északi országrészben, Békéscsabát, Debrecent az Alföldön, Gödöllőt középen. A részletes tematikát az elnökség még alakítja, és szeptemberben kezdődik meg a tényleges szervezés. A roadshow-k tervezett időpontja 2007. november–2008. április, egy-egy helyszínen két nap. A rendezvényekre a környékbeli könyvtárosokon kívül az oda kapcsolódó vagy az adott könyvtárral intenzív kapcsolatot ápoló határon túli magyar könyvtárosok is meghívást kapnak.
- A projekt zárása a roadshow-k tanulságait feldolgozó reprezentatív konferencia megrendezésével, illetve az elkészült szakmai anyagok publikálásával történik meg, a tervek szerint 2008 júniusában–júliusában.

Eredményként azt várjuk, hogy a könyvtárosok kapcsolatépítő és szolgáltató kompetenciája növekszik, korszerűsödik, a könyvtári szolgáltatások társadalmi presztízse, megítélése javul, s maguk a könyvtárosok is mindinkább elfogadják, hogy a szolgáltatások versenyében, a szükséges források megszerzésében versenyezniük kell – ezáltal lesz az általuk nyújtott szolgáltatás is versenyképes.

A nyitó konferenciára 2007. szeptember 12-én került sor. További információk: <http://www.mke.oszk.hu/programok/>

<http://www.mke.oszk.hu/programok/versenykepes.html/>

Emerald – celebrating 40 years in publishing!

Established in 1967, Emerald Group Publishing Limited has supported the needs of librarians and information professionals world-wide for over 40 years...

www.emeraldinsight.com

EmeraldManagementXtra

Emerald Management Xtra, the essential online management database, was created after gaining a deep understanding of the real needs and pressures faced by business schools, universities and information professionals world-wide.

Emerald Management Xtra in 2007 comprises:

- Over 160 journals containing 65,000 full text articles – from a wide variety of subject areas including International Business, Innovation and Enterprise, Marketing and Organizational Development
- 190,000 reviews taken from 300 top management journals such as *Harvard Business Review*, *MIT Sloan Management Review*, *Journal of Marketing* and *Accounting Horizons*
- The Emerald Collections – includes over 1,000 case studies and book reviews, literature reviews, key management readings and over 300 interviews with leading figures within the industry
- Extra support and guidance for all your users, including tailored resources for: librarians, students, faculties, authors, researchers, deans and managers
- An institution-wide licence allowing all your users unrestricted access to Emerald Management Xtra, both on and off site.

If you would like further information or to take a free evaluation of this product, please e-mail:

Marcin Dembowski – mdembowski@emeraldinsight.com
or Ashley Rees – arees@emeraldinsight.com

The world's leading publisher of management journals and databases